

12882

సూచన

విమర్శించండి !

మనసు ప్రధానం కాదు. పెద్ద ప్రధానం గాదు.
ప్రేమ లేని వివాహాలు చేస్తే మంచి అను
భవం కలుగకపోవచ్చు. తమని తమ వా
రి స్నేహప్రియాలను మీ ముందుగా పెద్ద మను
షుల లా కనుపించేవారు పెద్ద మనుషులు కాక
పోవచ్చు. ఇంతే విషయం... సరిగ్గా.

— శ్రీ —

ఇరవై సంవత్సరాలవయస్సుకంటే ఎక్కువ వుండదు. అందంగా ఉంటాను. నెలకు అరవై రూపాయల ఉద్యోగం. తండ్రికి ఒక్కజే కొడుకు. ఇంకేం కావాలో చెప్పండి? అని పుల్లయ్యశాస్త్రి చెబు
 “తుమ్మ శ్రీ, నగనయ్య గారిలా అన్నారు.

“చిన్నానండి. అంతా బాగానే ఉంది. కాని—”

“కాని—అంటున్నా కేమిటండీ. ఏ విధమైన లోపమున్ను లేదు, కట్నం మూడువేలేగదా. ఆ స్తికూడా ఉంది. సాలికి ఏ డెనిమిదివందల రూపాయల ఆదాయం వస్తుంది. చాలా మంచిసంబంధమండి. ఈ రోజు లలో ఇంతకంటే మంచిసంబంధాలు మన నియోగ్యులలో లేవండి.”

‘అదంతా నిజమే అయియుండువచ్చును. నే గా దనను. కాని—’

‘కానీ—కానీ అంటున్నారు. కట్నం విషయమా? పిల్లకి దగ్గిర దగ్గిర పది పదిపానువందల రూపాయల నగలు పెడతారు.’

‘కట్నం విషయమై కాదు. మరో యంతకట్నం ఇచ్చుకొంటాం అవసరమైతే.’

“అలాంటప్పు డీకే నేమండీ! దివ్యంగా ఉంటుంది ఈదూతాదూ!”

‘నా మాట పూర్తిగా చెప్పనివ్వండి’

‘అయ్యో! దాని కేమండీ!—చెప్పండి’

“ఊహించాలి కేమిటంటే. మీరూ తెలిసే ఉంటున్నా.”

“వారి సంసారవిషయాలు నాకు పూర్తిగా తెలుసునండి”

“ఆ కుర్రవాడు మిలిటరీలోబిల్లుకూ—ఇంకా అప్పు కప్పుడు వేశ్యాగృహములకూ—తిరుగుతూంటా దని విన్నానండి”

‘రామ! రామ! అలాంటి కుర్రభ్యాసాలుంటే ఆతనితండ్రి త్రవ్వి పాతేస్తాడండీ. మీరూ వెవరో కిట్టనివాళ్ళు చెప్పి ఉంటా రీ మాటలు’ అని

చూ కా ను లే !

పుల్లయ్యశాస్త్రి కక్కున సమాధానం చెప్పాడు. 'చానికి నరనయ్యగా రేమీ సమాధానం చెప్పలేకపోయారు.

'నిజేవంటంటి సంబంధం నరనయ్యగారూ! మీ లిలాంటి నీలాపనిందలు నమ్మి లాభంలేదు. వారి సంసారవిషయాలు కొద్దో గొప్పో తెలిసినవాడను. కుర్రవాడు చాలా నెమ్మదయినవాడు. నాకు బాగా తెలుసు. అత న్నలాంటి దుర్వ్యవసాలను కని విని ఎరగడంటే నమ్మండి' అని పుల్లయ్యశాస్త్రి తిరిగి చెబుతుంటే నరనయ్యకూడా అమాటలు నమ్మాడు.

'పెండ్లికుమారుని పేరు క్రిష్ణమూర్తి గడండి చెప్పారు'

'కౌసండి. తుడిచిపేరు కామేశ్వరరావుగారు. తిల్లి లేదు గడండి'

'ఇంక ఆడపిల్లలుగాని మొగపిల్లలుగాని లేరూ?'

'ఇంకెవరూ లేరండి ఒక్కగాని ఒక్క కుమారుడు'

'అన్నీ బాగానే ఉన్నాయి. ఆ రెండూ లేకుండా ఉంటే సరి'

'మీ కటువంటి సందేహం లనవసరం. నే చెబుతున్నా వినండి.'

'పిల్లని చూసుకుందుకు ఎప్పు డొస్తారు?'

'లేవు సాయంత్రం నాలుగుగంటలకి'

'మంచిది. రమ్మనండి'

'నరేలేండి. మరి నాకు తెలవా? అంటూ శాస్త్రి వెళ్ళడానికి లేచాడు.

"ఉండండి. తాంబూలాలూ వ్గై రా ఎప్పుడు"

'రేపేనండి. ఊరికే పిల్లని చూడకుండా పుచ్చుకోవడం బాగుండ దని కాని ఎటువంటి ఆటంకాలూ ఉండవు'

'మంచిది వెళ్ళిరండి' అని చెప్పగానే శాస్త్రి లేచి వెళ్ళి పోయాడు సంతృప్తి కనబరచే ముఖంతో.

చూ కా ను లే!

సరసయ్య లేచి లోనికి వెడుతుంటే అతని కూతురు రమణి
అనందంతో చిరునవ్వు నవ్వుతూ వచ్చి—

‘నాన్నా! ఇవ్వాలతోటి సంగీతం వేర్వేరునడం ముగించేసివట్టే.
కృతులు కూడా చాలవరకూ అయిపోయాయి’

‘బాగుండమ్మా’

‘అనక మేష్టారు ఒస్తారు. వీరం ఎనిమిది రూపాయలూ
యివ్వాలి’

‘దాని కేంలేవమ్మా యిచ్చివేద్దంలే.’

‘అలాగే కాని, నాన్నా! మోహన్ చల్లెలు ఎంత చక్కటి
ముటుకండువా వేసుకుం దనుకున్నావ్! చాలా బాగుంది!—’

‘ఓ! నువ్వు అటువంటిదే కొనుక్కుందిగానిలే.’

‘యికా ఎప్పుడు నాన్నా!’

‘ఇవ్వాల సాయంత్రం.’

‘ఇవ్వాల సాయంత్రమే!’

‘ఊ!’

‘ఎంతో తెలుసా!’

‘ఎంతైతే నేం?’

‘పద్మాలుగు రూపాయలు.’

‘ఇంతేగదా బ్రహ్మాండం.’ అని అతను చెప్పగానే ఆమె
మరింత సంతోషంతో లోనికి పరుగెత్తుకుపోయింది.

అతను లోనికి పోయి భార్య నూరమ్మ వంట వండుతుంటే
ఆచేరువలానే పీటవేసుకుని కూర్చున్నాడు.

నూరమ్మ అతనికేసి సరిగా చూడకుండానే—

‘పది కాకుండానే వంట ఎలా అవుతుం దనుకున్నారు? అట్లుదే
సిద్ధం అయ్యారా!’ అంటూ పొయ్యిమీదనుంచి అన్నంగిన్ని చింపింది.

“ఏమీ నీ అసాధ్యం గూలా! యింకా నేను మడిబట్టకూడా కట్టుకోలేదే అన్నాని తెలా వస్తా ననుకున్నావే!” అన్నాడు నరనయ్య.

నరనయ్యగేసి ఆమె ఒక్కమారు చూసి.

‘నరిగా చూడలేదులేండి.’

‘దానికేంగాని—యివ్వేళతోటి మన రమణికి కన్నెచెర వదిలిపోతుంది.

‘ఏం! ఏమన్నా సంబంధం కుదుర్చుకోచ్చా లేమిటి?’

‘కుదుర్చుకు రావడంలోనూ జమీందారీఫాయిలోది’

“లేకపోతే ఎలాగా కుడరదని మీకు తెలీదూ!” అంది చిరువల్పుముఖంతో.

“పెళ్ళికోడుకు తెల్లతెల్లగా—బాగుంటాడు”

“బాగులేకపోతే యిదివరకటి సంబంధాల గతే ఈ సంబంధానికీ వడుతుంది”

“మళ్ళీ రమణి ఈ సంబంధాని కేం నెవము తెస్తుందో?”

“దానికేం తెలుసు—కుర్చీకుంక”

“అలా గనకు నూరీ. దా నిష్ఠం లేని సంబంధాలు చేసి ప్రయోజన ముంటి?”

అంటూంటే రమణి అక్కడ కొచ్చి.

‘అమ్మా! యివ్వేళేం, నాన్న నాకు కొత్తపమిటకండువాకొంటానన్నారే!’

‘యివ్వేళకాకపోతే యింకెప్పుడు కొంటారు? రేపు పెళ్ళివారు కూడా పిస్తారు.’

“పెళ్ళివారా!” అంది రమణి కంకారుతో.

“ఊ! చక్కగా ఉంటాడు వరుడు. యిదివరకట్లా తోసిపారెయ్యకాజి వీలుండదు.” అని నూరమ్మ అంటూంటే రమణి హృదయం ఒక్కసారిగా బరువెక్కి పోయింది. ఆమెమనసు చివుక్కుమనిపోయింది.

‘వెళ్ళివారు? అంటే ఆమెకు భయం. ఆ మాట వివడమే ఆమెకు చాలా కష్టం కలిగిస్తుంది. ఆమె రెండవశ్శనుండి అప్రయత్నముగా రెండవశ్శిందువులు నునుచెక్కిశ్శపెనుండి కారాయి. ఆమె తల్లితండ్రి లని గమనించలేదు. ఆమె వ్యాధయంలోని అలజడిని తల్లిదండ్రులకు తెలియకుండా కప్పిపుచ్చడానికి అచ్చటనుండి నిష్క్రమించింది. నరసయ్యగాని, సూరమ్మగాని ఏమి అనుచూసము పడలేదు.

౨

మొదటిఅట సినమా ఒదిలివేళ ను. ఏమూమీ వదిగంటలయిరి. వీధులలో వెలిగే విద్యుద్దీప లాల్పివేయబడినాయి. ఊరంతా చీకటిమయమైయుంది. కాని, నరసయ్యగారిపీఠమైన గ్యాసులైట్ల కాంతితో వెలిగిపోతోంది. పెండ్లిముహూర్తం చాల దగ్గరపడింది. గ్యాసులైట్ల కాంతితో పెండ్లిపందిరి వేయిస్తున్నా దాగ్గహస్తు. అది పెండ్లిపందిరి, మామిడాకుతోరగాలు కడుతున్నారు అరటిగెలు వేలాడ గడుతున్నారు. పెద్ద పెద్ద కాగితంబుట్టలు వ్రేలాడ గడుతున్నా రా పెండ్లిపందిరకు. మామిడాకు తోరగాలతో, వ్రేలాడ కాగితంబుట్టలతో, పెద్ద పెద్ద అరటిగెలు వ్రేలాడదీయబడి ఆపెళ్ళిపందిరి చాలా శృంగారంగా కూర్చబడింది. అసలే వారిని నననవద్దతులపై నిర్మింపబడిన చక్కటి మేడ. అది చాలాశృంగారంగా ఉంటుంది. దాని ముందర చక్కటి పెండ్లిపందిరి వేయడంతో చాల సాగసుగా ఉంది ఆ వీధి అంతా. నరసయ్యగారికి రమణి అనే కూతురూ, ఇద్దరు మొగపిల్లలూ ఉన్నారు. అందువలన ఆ ఒక్కకూతురు వివాహమూ అతిథునంగా నిర్వహించాలని కుతూహలపడుతున్నా దాయన. మూడు వేల రూప్యములు అట్లునికి కట్టుంగా యిస్తున్నాడు. మరో మూడు

వేలు పెళ్లి! ఖర్చుచెయ్య దలచుకున్నాడు. అలాంటప్పు డా పెండ్లి ఘనంగా ఉంటుందనే చెప్పవచ్చును.

ఆగ్యాసులయిటుకాంటులు వారి పూలతోటలోనికికూడా ప్రవేశిస్తున్నాయి. ఆ పూలతోటలో మల్లిపందిరక్రింద మద్దరు మనుష్యులున్నట్లు నీడలు సూచిస్తున్నాయి. ఆ వ్యక్తులలో ఒకవ్యక్తి రమణి. మరొకవ్యక్తి మోహనరావు. ఆరడు వారికి ప్రక్కవారి అబ్బాయి. ఆయియొక్క చెలికాను. బాల్యమునుచీ కలిసియున్న ప్రియుడు. మోహన్ ఆమెతో కలిసి ఆడుకున్న రోజులూ ఉన్నాయి. ఆమెను ప్రేమించిన రోజులూ గడిచిపోయాయి. రమణిని మరొక యువకుని కిచ్చి వివాహం చేయబడినది నిశ్చయించారు.

రమణి—మోహన్ మఃఖంలోకి తళ తళలాడే తన నేత్రాలతో చూచింది.

‘రమణి!—’ అన్నాడు మోహన్. ఇంకావమోమాట్లాడా అనుకున్నాడు కాని ఆరని నోటుట మాట రాలేదు. ఆరని కంఠం శోక రుగ్ధ మైపోయింది.

“మోహన్—” అంది రమణి అతిశయించి.

“విచారించి లాభం లేదు.”

“విచారించక—చేసి దేముంది?”

“ఎందుకు విచారించడం! రమణి!”

“నా దురదృష్టానికి!”

“నీ దురదృష్టం కా దది. నా దురదృష్టం!”

“ఎవరి దురదృష్ట మైతే నేనే? మన జీవితాలు గుఱిభాజన మైపోయాయి!”

“అలా ఎన్నటికీ కావు!”

“కానా!” అం మోహన్ అశ్చర్య విషాదాలతో.

“కావు”

“ఎలాగ మోహనా!”

“ప్రేమవ్యాధిమూలము శాలివహించిగల ఆరాధన ఉంటి.”

“ఆరాధన! ఆరాధనమున తిమస్సులు చల్లారవా? ప్రేమతో ప్రజ్వలించే వ్యాధిమూలము శాలివహించుకుందా? వట్టిమాటలు. అవహ” అని ఆమె నిరుత్సాహంగా సమాధానం చెప్పేసింది.

‘రమణీ! పొరబాటభిప్రాయంలో ఉన్నావు.’

‘కాదు. అలాంటి పొరబాటభిప్రాయం నాది కాదు. నీది.’

“అ! గాదా!” అన్నా జాతను భయశ్చర్మములతో.

“అ! నీదే”

“ఎలాగో చెప్పు రమణీ! చెప్పు! తిప్పుకునే సవరించుకుండా”

‘సవరించుకొనలేనది నీవే చెప్పివేశావు’

‘అ! అలా ఎప్పుడైనా అన్నానా!’

‘అ! అన్నావు’

“నీ మాటలుగాని, భావంగాని నా కర్ణం గావడంలేదు.”

“అర్థం కావు. ఎలా అర్థమౌతాయి! ప్రేమింది సాధించలేని అప్రయోజకులకు నా మాటలు అర్థం గావు. నిజమే!” అని ఉద్రేకంతో అంటే—

“ఆ సాధించలేని అప్రయోజకుడినా! కాదు. రమణ! అలా యెన్నటికినీ కాదు.”

“ఎందుకు కాదు?”

“నేను సాధించగలను”

“లేవు”

“ఎందుకు కాను”

“అయితే నే గోరినప్రకారం హైదరాబాద్ వచ్చేస్తావా!”

“రాజా కాదు. రాగలను. తల్లిదండ్రులకు దూరంగావాలి— సంఘాన్ని తిరస్కరించాలి. అవినీతిపరులనే అపనిద కొడిగట్టాలి. అవిధేయులనే బిరుదాన్ని పొందడానికి సంసిద్ధులము కావాలి” అని యింకా మోహన్ ఏమో మాటలాడుతుంటే—

“ఛీ! ఇంకా ఏమైనా నిందలొస్తాయేమో జాబితా వాయింతు త్యాగంలేని ప్రేమ నీది. పొరబాటు” ప్రేమ కాదు, కాదు. నా మానాన్నీ, కీలాన్నీ అవహరించావు. ఇప్పుడు నన్ను మరియొక యువకుని వివాహమాడ మని నిర్భయంగా తెగించి—సలహా యిస్తున్నావు యిదేనా నీప్రేమ?” అని ఆమె కొద్దమూర్తిలా మాట్లాడుతుంటే ఇతను నీ రయిపోయాడు. ఏ మని సమాధానం చెప్పాలో తెలియక చాలా సేపు ఉక్కిరి బిక్కి రయిపోయాడు. అపాద మస్తకము అతని శరీరం కంపించిపోయింది. ఆమె మాట్లాడే ప్రతి మాటా శూలంలా అతని హృదయాన్ని గాయపరచేసాయి. పదహారు సంవత్సరాల ప్రాయంలేని రమణీ ఆ విధంగా మాట్లాడగల దని ఆతె జెన్నతూ అనుకోనై నా అనుకోలేదు. చిన్న తనంనుంచీ ప్రేమించిన రమణీ తన నా విధంగా తూలనాడుతుం దని తెలంచనూ లేదు. ఆమె పిన్ననాటి చర్యలన్నీ అతని కండ్లకు కట్టినట్లు క్షిప్తికొచ్చాయి. అతని నోటంట మాట రాలేదు. మనిషి కొయ్యబారిపోయినట్లున్నాడు. చివరకు అతని నోటంట ఈ మాటలు వెలువడ్డాయి.

‘రమణీ! యింకా నువ్వు అజ్ఞానాంధకారంలో ప్రాకృతులాడు తున్నావు. ప్రేమకీ—కామానికీ చాలా దూరం ఉంది. ప్రేమ అనేది త్యాగాన్ని కోరుతుం దన్నావు. అది నిజమే, కాని, నువ్వు చెప్పే త్యాగంలాంటి త్యాగాన్ని సమకాలంకమైన ప్రేమ అపించదు. నువ్వు చెప్పినట్లు సలచరించడం మాన మర్యాదలు లేనివాళ్ళకు. కులగోత్రాలు లేనివాళ్ళకు. నీ పింకనూ చాలా లేతవయస్సులో ఉన్నావు. కష్ట సుఖాలు నాటాలి.’

“మోహన్ ! ఈ నీతివాక్యాలు యంతకాలమునచీ చాచి ఉంచావా”

“ను వ్వెలా అను; నే నహిస్తా. కాని నా ప్రేమమాత్రం నువ్వను కున్నటువంటిది కాదు. ఈ ఒక్క మాటమాత్రమే నేను నీకు చెప్ప గలిగినందుకు ఓమించు. రమణీ ఏ నాటికైన గాని నేను నీ వా...” అని ఆత డింకా ఏమో చెప్పబోతుంటే,

‘ఫట్’ మని ఆతని ఎడమచెక్కిలిపొడ ధ్వనించింది. ఆ ధ్వని రమణి కుడిచెయ్య కలుగజేసింది. అంత లెంపకాయ రమణి కొట్టబడి డా కొవంబో.

మోహన్ ఒక చిరునవ్వుమాత్రం నవ్వాడు. రమణి ఆతని ముఖంలోకి మరియొకమారు తీక్షణంగా చూసింది. ఆతని ముఖంలో కనబడ్డ శాంతమునకు, కరణకూ ఆమె ఆశ్చర్యపోయింది. అప్పుడు మాత్రమే ఆమెకు తాను చేసిన పని తెలిసింది.

‘అ! లెంపకాయ!—ఈ చేత్తో!—’ అని ఆమె గొంతుచేసు అనూ ముఖాని కడ్డుపెట్టుకుని ఆ ముఖం వెనకకు తీర్చివేసుకుంది. మోహన్ ఏమీ జరుగనట్లు ఆమె తల నిమిరుచూ,

“రమణీ! విచారించకు”

‘మోహన్ ! నీ హృదయాన్ని—నీ ఉత్కృష్టభావాలనూ గ్రహించలేని మూర్ఖురాలను ఓమించవూ?’ అని ఆమె కన్నీరు కార్చింది. అంతవరకూ చుఃఖాన్ని దిగమింగుతున్న మోహన్ ఒక్క మాట పెడలగ్రేక్కాడు. ఒకరి నొకరు గాఢంగా కొగలించుకుని చంటి పిల్లలవలె ఒక్కమారు గొల్లుమని ఏడ్చారు. కాని, అచ్చట ఎవరూ తేకపోవడంనల్ల ఏ విధమైన ప్రమాదమూ కలుగలేదు.

“రమణీ! నా మాట విను. నన్ను మరిచిపో అప్పుడే నీకు మనశ్శాంతి ఉంటుంది. ప్రేమను సాధించేది ఆరాధన.” అని ఆతను

చెప్పడంతోనే అంతవరకూ వెలుగుతూన్న గ్యాసులయిట్లకాంతి తగ్గి పోయింది.

“రమణీ! గ్యాసులయిట్లు తీసివేస్తున్నారు. మీ నాన్నగారు కూడా నినురపోతా రనుకుంటాను.”

‘అ!’

‘రమణీ! వెళ్ళి, నేనుకుడ వెళ్ళిపోతా’

అని మోహన్ అంటూంటే ఏం సమాధానం చెప్పాలో ఆమె కేమీ తెలియలేదు. కాని, చీకటిలో తన నిగ నిగలాడే కళ్ళతో ఆతని ముఖంలోకి చూసింది.

‘రమణీ! విచారించకు. వెళ్ళిపో!’ అని అతను కళ్ళరముగా కాసింది ఆ చీకటితెరలలో మాయమైపోయాడు. రమణీ బగువెక్కిన హృదయంలో, నెమ్మదిగా లోనికి నడిచిపోయింది.

ఆమె దుఃఖముతో మంచముపై పరుండి వెక్కి వెక్కి ఏడ్చింది. మోహనుని అనవసరంగా లెంపకాయ కొట్టినందు శంతయైన విచారించింది. ఆమె ప్రేమలత మొదలుంట నరుకబడినందుకు అమితమైన దుఃఖము కలిగింది. ఆమె కా విద్యుద్దీపపుకాంతాలో ప్రతివస్తువు కూడ ఒక ఆయుధంలా కనుపించినాయి. “ఆత్మహత్య” అని ఆమె హృదయం అరచింది—కేకలు వేసింది. ఆమెకు మోహన్ మాటలు తిరిగి జ్ఞప్తికివచ్చాయి.

‘రమణీ! చచ్చి సాధించేది లేదు. దేవు మన్నాము. నిష్కళంక ప్రేమహృదయాలను కాపాడుతాడు.’ అన్న ఆతని మాటలు ఆమెకు ఛాందసుని మాటలుగా తోచాయి. కాని, ఆ మాటలలో నక్కము కూడ యిమిడితం దని ఆమెకు తోచింది.

ఆమెకు బ్రతుకుట కష్ట మని తోచింది.

ఆమె ఆ విధంగా నిద్రలేక దొర్లుతూ ఉండగా నరసయ్య ఆమె ఉన్న గదిలోనికి వచ్చాడు. ఆమె పరున్నట్లు నటించా లనుకుంది కాని, నరసయ్య ఆమె తలగదా చూచాడు. ఉబ్బిన ఆమె కన్నులను జూచాడు. ఆతని హృదయం బద్దలయిపోయింది. ఆమె ఎందు కంత ఘోరంగా ఏడ్చిందో ఊహించనైనా ఊహించి లేకపోయాడు.

‘ఏమే రమణీ ఎందుకే అమ్మా! అలా ఏడుస్తూన్నావ్! ఇంకా పడుకోలేదా?’ అని అడిగేటప్పటికి రమణి మరింత కంగారు పడింది. సమాధానం చెప్పడానికి గూడ ఆమె నోటంట మాట రాలేదు. దానితో నరసయ్య మరింత కంగారు పడ్డాడు.

‘ఏమే అమ్మా! రమణా! అలా ఎందుకే ఏడుస్తూన్నావు?’ అని మరికొంచెం గట్టిగా అడిగాడు. ఆ గొడవకి చేరువలోనే పడున్న సూరమ్మకూడా లేచింది. సమాధానం చెప్పకపోతే మరింత గొడవ అవుతుందని రమణికి తెలుసును. కాని ఏమని సమాధాన మీయాలో తెలియదంటేను. ఇంతలో సూరమ్మకూడ దగ్గర కొచ్చింది. ఆమెను రమణి—మోహానుసూర్పి కొంతవరకూ చెప్పడముచేత ఆమెకు కారణం చూచాయగా పోయింది. భర్తకేసి ఓమారు చూచింది.

‘ఎందు కేడుస్తోందో అలాగే నేమిటి కనుక్కువడం; చాల్లండి. నే కనుక్కుంటూ; మీరు నడవండి.’ అని భర్తను మరో గదిలోకి పంపేసి తలుపు గడియవేసింది.

‘ఏమే రమణా! ఎక్కడైనా కొంత చోద్య ముంటుందా! ఆ మోహానోకంటే బాగుంటాడు.’

‘నే నందుకోనం ఏడవడంలేదు’

‘మరెందుకు?’

‘ఎందుకైతే నేనే లే!’

‘నువ్వలాగే అంటావు. మీ నాన్న నన్ను చంపుతున్నారు.’

‘ఇంక ఏదవనులే’

“అన లతని గొడవ మరచిపో. మీ నాన్నకి లెలుస్తే నన్నూ నిన్నూ కూడా చంపుతారు. వాళ్ళు మనం ఒక కాళివాళ్ళం కాము. ఈ పోలే ఎలాగయినా పట్టు పట్టాచ్చు.”

‘ఇం కా గొడవ తలపెట్ట కేం;’

‘అలాగే పడుకుంటూ నువ్వెళ్ళి’ అని రమణి అనడంతోనే సూరమ్మ గా రక్కష్టించి వెళ్ళిపోయారు.

3

‘బాబాభయిలీలు గట్టిగా వాయిచించండి.’ అని మంత్రాన్ని చదివే కాశ్రి హెచ్చరించి తిరిగి మంత్రాలు చదువుతూ.

‘మంగళమాత్రం గట్టిగా కట్టునాయినా!—మూడు ముఘ్న విగుతుగా వెయ్యి’ అని పెండ్లికుమారుని చేతికి మంగళమాత్రం ఇచ్చాడు కాశ్రి.

క్రిష్ణమూర్తి రమణిమొదలో మంగళమాత్రం కడితున్నాడు. రమణి కా మంగళమాత్రం తాను ఒక ఉరితాడలా కనుపించింది. అప్రయత్నంగా ఆమె గండు నయనాలనుండి గం ద్రశుబిందువులు రెండు మంగళమాత్రములమీదకూ జారాయి. మోహను డొక్కడే ఆ అశ్రుబిందువులను జూచాడు. తక్కిన వా రందరూ పెండ్లి హడావుడిలో అది గ్రహించలేదు.

ఆమె కార్చిన ఆ అశ్రుబిందువులను జూచాడు. అతని హృదయము వర్ణింపలేని ఆవేదన పనిభరించింది. మరోక్షణమైనా అశ్రులు నిలువకుండా అశ్రుటనుండి చిర చిరా నడిచిపోయాడు. అంతమంది

వున్న ఆ పెండ్లిభవనములో ఆత నెందుకలా వెళ్ళిపోయాడో ఎవ్వరూ
నాడ అలోచించలేదు.

రమణిమూత్ర మా దృశ్యమును గమనించింది. ఆమె మరింత
భేదపడింది ఆమె చూస్తునే కింది గాని, ఆమె దృష్టిలో ఎదురుకుండా
ఉన్న దేదియూ కనుపించలేదు ఇంతలో,

ఆమె చీర దెంగూ—పెండ్లికుమారుని కండువా ముడివేసి. అగ్ని
గుండంచుట్టూ ప్రదక్షిణం చెయ్యం ఉమ్మా! అన్నా డా ముగ్ధత వేల్చి.

రమణికూడ అగ్నిగుండంచుట్టూ ప్రదక్షిణంచేస్తుంది మోహా
గురించి అలోచించే రమణి దృష్టిలో అగ్నిగుండము వగలా కనుపించ
లేదు. ఆమె అగ్నిగుండముపై ఒక్క అడుగులే కప్పు మని కేక వేసి
కాలు వెనుకను లాగుకుంది. నలుగురు అమ్మలక్కలూ చుట్టముగారు.
ఏమిటంటే—ఏమిటి? అని కొంత గలాభా కేశారు కొంచెమునే
టిలో ఆ గలాభా అణిగిపోయింది.

మరికొంతనేటిలో పెండ్లికూతుర్ని లోపలికి తీసుకెళ్ళవచ్చు
నని శాస్త్రీ అనడము కో రమణిని లోపలికి తీసుకుపోయారు.

‘వేమే అమ్మా! అలా నిష్కలమీ దడుగేనా వేమే!’ అని
సూరమ్మ రమణి లోనికి రాగానే అడిగింది. కాని రమణి సమాధానం
చెప్ప లేదు. .

“మన సాకచోటా—మని షాకచోటా ఉంది. ఇలాగేఅవుతుంది”
అని సూరమ్మ తీక్షణంగా అంది. కాని, రమణి మాట్లాడలేదు.

సూరమ్మకు చాలా కోపం కలిగించింది రమణిప్రవర్తన.

పెండ్లిలో ఆతిని గొడవ తలపెట్టకే అల్లరవుతుంది—అని నే
చెబితే నువ్వు ఎంతచూశ్రీమయినా విసిరించుకున్నావా! అంత టెండి
తపమా, ఎంత లేసివాళ్ళికుకూడా అంత పెంకితనమైతే ఎలాగు? అని
సూరమ్మ అంటూండగా రమణి మెనల్త అక్కడికి రావడము వల్ల
సూరమ్మ ఆ ప్రస్తావన ఒదలివేసింది.

“ఒదినా పెండ్లికొడుకుకూడా బాగున్నాడునుమా!”

“బాగు లే కేం!” అని సూరమ్మ ఒదినెగారిలో అంది.

“పెండ్లికొడుకు కేదో ఉద్యోగమట?”

‘మరే రాజగుండి’ పేపరుమిల్లులో నెలకి 60 రూపాయలట’

‘ఓ న్యాయిల్లుకూడా ఉండటగాదూ?’

‘అ! అదీ రాజమండ్రిలోనే.”

‘చాలా దగ్గరే బిడ్డి దాటితే అత్తవారిల్లన్న మాట.’

‘అ బొను’

‘పెండ్లికొడు కంటనరకు చదివాడు’

‘ఏరో చదివాడు. స్కూలు ఫైనలువరకు’

‘ఏం! పేసుకాలేదు’

‘పేసా, ఫెయిలో నాకు తెలీదు’

‘మన రమణి ఫోర్టుఫారంవరకు చదివించిగా’

‘అ! చదివించి’

‘అత్తగారుకూడా లేడటగా’

‘లేదు. ఆశివడుచులూ లేరు’

‘ముసలిమాను ఒక్కడే అన్నమాట’

‘మంచి సంబంధమే ఒదినా! మొగుడ్ని ఆపించేస్తుంది మన రమణి’

‘దాని కేం తెలుసు, వోబాగుల్ది. దాన్ని అలాగాడే ఆపిస్తాడు’

‘ఎలాగయితే నేం ఎవరో ఎక్కడు అడుతూ ఉంటారు’ అంది సూరమ్మ ఒదినెగారు నవ్వుతూ—

సూరమ్మగారుకూడ ఓ నవ్వు నవ్వి ఊరుకుంది.

‘రమణి అదోలా ఉండేమిటాదినా’

‘మొన్న దానికి కొంపెం నున్నీ చేసింది’

‘ఉహూ’ అని ఊరుకుంది.

రమణికి పెండ్లియింది. పెండ్లితో బాటుగా శోభనముకూడా అయింది. రమణి అత్తవారింటికి పనికివేయబడింది. దగ్గర దగ్గర రెండు మాసా లయింది. ఆమె ఎన్నమా భర్తను తాకి ఎరుగదు. పరిపురు స్పృశి చూచినట్లుగానే చూచేది. కాని ఆనంగతి ఎవరకీ తెలియకుండా ఉంది. రమణికి భర్తను చూస్తే యెందుకో చికిష్యమైన అసహ్యం కలుగుతూ ఉండేది.

ఆతని పగలు నొరేచెయ్యడానికి పోయేవాడు. రాత్రి సినిమా లకు వెళ్తూ లని-న్నేహితు లని తిరుగుతుండేవాడు. అత నంతటి జలా యా అని రమణికి కావరాసకే వచ్చిసి కొత్తలోనే తెలిసింది. క్షిప్రముగా రిక్తి తొడిగిభయం బొత్తిగాలేదు. ఇరుగు పొరుగువా రెమను కంటారో అన్న జంకు అతని కిదివరకే లేదు.

రమణి 'భర్త ఏమీ బాధపెట్టినా— బలవంతముచేయడము లేదుగదా' అని కొంతకాలంవరకూ సంతోషించింది. ఒకనా డతను రమారమీ రాత్రి పెదిగంటలకు యింటికి చేరుకున్నాడు.

“భోజనం చేస్తారా” అని రమణి మామూలుగానే అడిగింది.

“భోజనమా! అసో—అసో—సోహా” అని ఏకటంగా ఒక్క మాట సవ్వాడు. ఆరోజున రమణి మామగారుకూడా యింటిలో లేరు. ఆ పికిటాల్టహాసం రమణి కేమీ తెలియలేదు. కాని, ఆతను మరంతి దగ్గర కొచ్చి—

‘రమణి! నువ్వు — నువ్వు ఎప్పుడయినా ఒక్కసా రయినా...’ అంటూ హిడికి వచ్చాడు. అతని నోటనుండి దుర్గంధము వెలువడింది.

“అ! అబ్బా! బ్రాందీ! తాగారా!” అని ఆమె అంటూఉంది.

‘బ్రాందీ! తాగినమా! ఆహ్లాహ్లాహ్లా’ అని అంటే ఆమె మరంతి బిక్కపోయింది. వంచేస్తావో అని ఆమెను భయం కలిగింది.

“మీరు త్రాగడముకూడా నేర్చుకున్నారు”

‘ఊ! త్రాగడం - త్రాగడం అంటే నేమిటే గాడ్! నువ్వు -

త్రాగిపూ! అలాగే నేనూ త్రాగిపూ.’

‘ఆ ఆ నే త్రాగుతానా’

“ఆ నువ్వు త్రాగుతావ్. నీబాబూ త్రాగుతాడు. అందరూ త్రాగుతారు” అని అతను తూలుతూ తూలుతూ అంటుంటే ఆమెకు పట్టరాని కోపం వచ్చింది.

“ఫీ! నోటి కంఠవస్తే అంతా పంటారు. మీరు త్రాగడమే కాకుండా అందరూ త్రాగుతా రంటరూ”

‘అనిగో! మాట్లాడుకున్నావు. నామాట కెదురు చెప్పడానికి నిలులేదు. నేను కీళ్లముక్తిని నీమొగుడ్ని - తెలుసా”

“ఆ తెలుసుకు గాని - కొంచెము దూరంగా ఉండి కెకలు నేయండి.”

‘దూరంగా ఉండడం దేనికి? నీ నెవరినో చెప్పలేదూ! ఇప్పుడు నా స్వంత కాలంకుంటే తప్పుచుకున్నా అది నీలులేదు. నువ్వు నా కీళ్ల తీర్చాలి” అంటూ ఆమెను చెయ్యి పట్టుకుని తన వక్షస్థలం మీదకి లాగాడు.

ఆమె చికిసిండుకోవడానికి మొగులాడించ కానీ, లాభం లేకపోయింది. అతే తామెను అనుమిట్టి ముద్దు పెట్టుకోవడానికి ప్రయత్నం చేశాడు. ఇంతలోకే తలుపు తోసుకుని ఆతనిరింగి లోపలికివచ్చాడు. అప్పుడే కా ప్రమాదము గడచినందుకు ఎదుడే సంతోషించింది. క్రిష్ణమూర్తి తండ్రి నామేశ్వరరావు - కోడుకుయెక్క తెలివితక్కువపనికి అనపాక్షాంతుకున్నాడు. ఎక్కడాతన కీళ్లుని కన్నులు చూశాడు. ఏమీ మాట్లాడి లేకపోయాడు. మోట్లాడతే నవనుకూడ కొడతాడేమో నని భయముం వాయించు. కానీ, అతని నువస్సులో ఉన్న భీతిని కప్పి

పుచ్చడానికి ఓమారు కిక్కిన్నవైపు తీక్షణంగా జూచి పొరుగున్నాడు. క్రిష్ణమూర్తి ఆ గదిలోనుంచి మరోగదిలోనికి వెళ్ళిపోయాడు.

‘తప్పు తాగి వచ్చారండీ ఈ వేళ’ అని రమణి మామగారిలో నిశ్చలంగా అంది. ఆమె మాటల కఠినత నేమీ సహనం చెప్పలేక పోయాడు.

‘నేనుకూడ త్రాగుతానట. మానాన్న త్రాగుతాడట. మీరు కూడానట’ అని రమణి అంటే ఆయనకి చాల కోపం కలిగింది.

‘వెధవ త్రాగినవెధవ పేలడానికి యేమిటి’ అని పలికి ‘భోజనం శేశాదా’ అని తిరిగి అన్నాడు.

‘అదేనండీ భోజనం శస్తారా—అని నవ్వంగా అడిగితే—భోజనమా!—అంటూ కొట్టడానికి వచ్చారు’ అని ఆమె కంటికిరుగుకుంటూ అంది.

‘హానీలే రమణా’ మూయని అలంకార పడిఉంచుకున్న సిండ్లి తిప్పలూ ఏమీ అక్కరలేదు వాడికి. చాచు వాకి మూడటలా... సారా కొట్టూ—బ్రాండ్‌మాపు—బాగుంటే చాలు వాడికి. ఇంత అద్దాన మిపోతాడని అనుకోలేదు.

“మీరు భోజనం చేసాగా”

ఆ! చెయ్యకేం! వద, నువ్వు నేనూ భోజనం చేస్తా మంటూ వారిరువురూ భోజనాలులేని పండుగగా గాతాల్సి. త్రాగుతూ మిక్కిలి అలిగిన కిక్కిన దంతకుముందే వసళించాడు.

ఇలాంటి సంఘటనలు రమణి ఆ యింట్లో చాలా చూసింది. ఓమారు సరనయ్యగారుకూడా నిచ్చా రాయితోకి తండ్రికి ఏ విషయమూ తెలియకుండా ఆమె గప్పిపుచ్చింది. రమణికి అన్నివిధాలా దుఃఖము యెక్కువై యింది.

ప్రేమించిన మోహనుని పొడలేక పోయింది. చేసుకున్న భర్త తన ప్రేమకు అర్హుడు కా దనుకుందామె. అందువలన ఆమెకు నిరంతరమూ దుఃఖం కలిగేది. ఇలా ఉంటుండగానే ఆమెను పుట్టినింటికి పంపించారు.

X

‘ఏమే అమ్మా! సుఖంగా వున్నావా’ అని నూరమ్మ కూతుర్ని చూడగానే అడిగింది.

‘ఉన్నాను’ అని ఆమె నిశ్చలంగా సమాధాన మిచ్చింది. కాని ఆమాటలో ఏ విధమయిన ఆనందమూ కనపింపలేదు.

“అయ్యో! బాగా చిక్కిపోయింది నాతల్లి” అంది నూరమ్మ ముక్కుమీద వేలేసుకొని. ఇంకాలోకి మోహన్ రావు తన యింటి గుమ్మం మెట్లెక్కుతూ రమణిపై పొక్కుమూడు చూచాడు. లోనుకు పోయిన కన్నులు, ఎండిపోయిన వాడిపోయిన చెక్కిళ్ళు వెలివెలబోయే రమణిముఖము చూచి నిశ్చేష్టతనం డయిపోయాడు. అలాగే నిలబడి చాలనేవు చూశాడు. రమణి అతని ముఖంలోకి చూసింది. నిష్వేదం చెందింది. అతని ముఖములో పూర్వపు కాంతిలేదు. ఆనందమూలేదు. చెరిగిపోయిన కాపింగు—యెండిపోయిన శరీరం—మాసిపోయిన బట్టలు చూచి బి. ఏ. చదివిన మోహను డిశ్చేషా అనుకుంది. తల క్రిందికి దిగిపోతుంది. చెర చెరా మోహన్ లోనికి నడచిపోయాడు. రమణి రావడం యిగుగు పోరుగు అమ్మలక్కలందరూ చూచారు.

“ఎంత యెండిపోయావో రమణా” అని దవడలు నొక్కుకుని అంది బిక్కయిల్లాలు.

“మామగారు సరిగా పోజమేనా పెట్టలేదు గాబోలు—” అని మరియొక్కతే అంటే—

“నూమగా కేమంత లేనివాడుకాదమ్మా—ఈమెకు తినడం చేరగాను అనండి” అని మరో పడుచుఅంది.

“ఏమైతేనేం పిల్ల చిక్కి... శ్వేమైపోయింది పావం” అని మరి యొక వృద్ధ ముత్రయిదువఅంది. ఆవిధంగా అందరూ తలోవిధంగానూ అనుకుంటుంటే రమణి లోనికి పోయింది.

ఆమెలోనే నూరమ్మకూడ లోనికి వచ్చేసింది.

“ఏమీ రమణీ! ఏమన్నా బెంగ పెట్టుకున్నావా ఏమిటి!”

“ఎవరికోసం బెంగ పెట్టుకోవాలే! నీపిచ్చిగానీ!”

“బెంగ పెట్టుకోడాని కెవరికోసమైతే నేం”

“నే నెవరికోసమూ బెంగ పెట్టుకోలేదు”

“ఇంత చిక్కి... శ్వేమైపోయా నేమిట పిచ్చిరెల్లీ!”

“నే చిక్కిపోలేదే”

“చిక్కిపోకపోవడ మేమిటి! మినిమి గగమైపోనేయి” అని నూరమ్మ దవడలు నొక్కుకుంది.

ఇంతలోకి నరసయ్య వచ్చి—

“చిక్కి పోయా బెంగ పెట్టుకుంటే” అన్నాడు.

“బెంగ పెట్టుకోలేదట” అంది నూరమ్మ.

“బెంగ పెట్టుకోకపోవడ మేమిటి! ఇక్కడయ్య కోబాత్రాగివచ్చి చావగొట్టేవాడవు.”

“అ! అ! షేరిరెల్లీ ఇంకా చెప్పలేదేమీ! ఎంతగా కొట్టడం”

“ఒళ్ళు తెలియకుండా తాగినవాడి కేమిటి!”

“ఇదంతా మీ కెల్లా చెబింది” అని నూరమ్మ అడగ్గా—

“ఇ సంత పిచ్చిపిల్ల గన కేమీ చెప్పకుండా ఊరుకుందిగాని యిరుగు పొరు గూరుకుంటారా”

“ఏమని చెప్పారు”

“మీబోటి పెద్దవాలు యితని కందుకు పిల్ల నిచ్చారండీ! ఒత్తి త్రాగుబోతు—జలాయి—ముండల ముతాకోక! రామ - రామ! పిల్లని రోజూ చావగొడతాడండీ” అని చెప్పారు.

‘పెద్దముందావాకు. మామిగా రెలా ఊరుకున్నారూ’

‘ఊరుకోక ఏంజేస్తాడు! ఏమన్నా అంటే ఆయన్నికూడా నాలుగు వాయిస్తాడట.’

‘రామ! రామ! కింది పెద్దవాణ్ణి చేసినందు కామనిని కొట్టడమా! చేసుకున్నందునకు పెళ్ళాన్ని కొట్టడమా! హరి! హరి! ఈసారి మనయింటికి రానియింకీ, సుగతి కనుక్కుంటా’ అని మారమ్మ పట్టు లేని ఆగ్రహంతో అయింటుంటుంది—

‘మన కందుకు? ఏదో ఏడుస్తాడు! మన పిల్లని పట్టుకు కొట్టకపోతే అంటే చాలు’ అని సరసమ్మ అన్నాడు.

‘ఇంత దరిమి! కని రేలుస్తే రత్నంలాంటి పిల్ల నిద్దురూ’

‘అయ్యోయ్యో! ఇదంతా మన కర్మ—దాని కర్మమూను. నే నెందులే విన్నానే నీ డిలొంటివా కని—’

‘అలాంటప్పుడు రేలునుండికూడా యెందుకు చేసారండీ! మరో సంబంధం—మరో సంబంధం—ఎక్కడా దొరక లేడటండీ మీకు’ అని అమె విచారంతో అంటుంటుంది—

‘ఇదంతా నా తెచ్చ కాదే! కర్మం! కర్మం! మన కర్మం! దాని కర్మం’

‘మీగుచేత కర్మం—కర్మం అంటే లాభ మేమిటుంటి’

‘కాదే అపల్లయ్యకాశ్రితో ఈమాలే అంటే—’

‘ఏమాలే’

‘పెళ్లికొడుకు ఆకతాయిగా తిరుగుతూఉండటగాదా? అని అడుగుతే—రామరామ అటువంటి దుర్వ్యసనాలు కని విసి ఎరుగడండీ అని పుల్లయ్యకాశ్రి చెప్పాడు’

‘వొట్టి వొంగముండావాడండీ! మవ క్లూ జాపురించాడో శని గాడిలాగ! వాడి కవరూ అడవిల్లులు లేరూ! వాళ్ళనే యిచ్చి పెళ్ళి చియ్య లేకపోయాడు’ అని సూరమ్మ విచారంతో అంటుంటుంది—

‘జరిగిపోయినదానిని ఎంతగా విచారిస్తే ఏలాభముంది’ అని సరసయ్య వేదాంతవాక్యం చెప్పాడు.

‘అసలు దాని కాళ్ళి యివ్వముందో లేదో మీరు అడగనైనా అడిగారా మీకు విచ్చిరిగిగాదా అని చేసెయ్యడమూ’

‘నువ్వడిగావా’

‘నే నడిగిన ప్రయోజనం?’ వల్లంతు గా మీద గంతులెయ్యి దానికా?’ అని సూరమ్మ అంకె వరసయ్య మంటలాడకుండా అక్కడి నుండి వెళ్ళిపోయాడు.

రమణి మరల పూర్వగాదింతా చిక్కిపోయింది. ఆ ప్రయత్నంగా ప్రికి లేచుకుంది. తల్లిదండ్రులు చేసిన దవ్యాయ మని ఆమె కది వరకే తెలుసుకొని, అప్పటి పరిస్థితిలో ఆమె ఏమీ మార్చడం లేక పోయింది. యిచ్చి దామెకు మనసు నొచ్చినమీదట హృదయచార్మ ల్యం ఎక్కువయింది. మోహన్—మోహన్—అని ఆమె హృదయం పరితపించింది.

‘నాన్న సంతాపాన్ని, నీ బుద్ధి ఏమయిందో అమ్మా! నువ్వు నూత్రిం అరిన్ని మరిచిపో—చక్కని ప.బ.ధం—ఎంతో బాగుంటాడు— అని చెప్ప లేమా! ఆ బాగు యివ్వడు కనిపిస్తోంది. ముందు ముందు దింకా కనిపిస్తుంది.’ అని రమణి అన్నమాటలకు సూరమ్మ శిరసు వాల్చేసింది.

‘అయిపోయిందేదో అయిపోయింది. మంక ఉరుకో రమణి! అన్న మాటలు రమణి కక్కడ్నించో నెమ్మదిగా వినిపించాయి. ఆ దేదో సుహృదయ అనుకుని ఆమె కంకారుపడి నాలుగువయిపులా కలయజూచింది. ఆమె కేమీ కనుపించ లేదు. సూరమ్మ భోజనాలకు పిలవగనే వా రందరూ వెళ్ళిపోయారు.

‘ఇల్లంతా ఖాళీగా ఉంది. ఇంట్లో అలికిడి ఉండటమూలేదు’

మా నాన్నగారు చాలా ముగిలివారు. ఎంతమాత్రము పని చెయ్యలేరు. నీ కా పని ఎక్కువగా ఉంటుంది. అందుచేత ఇంట్లో వంటా—వగైరాలకు కొంచెం యిరకాటంగా ఉంది. మీరు రమణిని తీసుకొని వెళ్ళి దగ్గర దగ్గర ఇంట్లో రోజు లుండది. కనుక నేను మళ్ళీ బుధవారం వచ్చి తీసుకొని వెళ్ళివలచితిని.

ఇట్లు,

మీ అల్లుడు—

‘కీషమూర్తి’

అని వ్రాయబడిన నీవరు రమణి చరువులు ముగించగానే సూరమ్మ—

‘ఎంతి కొంతమూర్తిలా వాళ్ళోనో మానేవాళ్ళకి చాలా పెద్దమనిషీలా కనుపిస్తాడన్నమాట. అందుకే మీ రింతి చుట్టాగా టోపీలో పడ్డారు’ అంది దానికి సరసయ్య—

‘వూర్తిగా నూతనమీటూరు—హేలు పెట్టుకుంటాను—మీ ఘోష కేదో కొంతం రాసుకుంటాడుకూడాను. మాట్లాడడం చాలా నెమ్మదిగా మాట్లాడతాను. పెద్దమనిషి కిందవలసిన లక్షణాలన్నీ ఉంటాయి ఉన్నవల్లా తాగిగుడు—ముండా—జూదమూ’

“ఇంక లేని దేమిటి? ఉండవలసిన మూడూ ఉండనే ఉన్నాయి” అని సూరమ్మ అంది.

“అసలాయన ముచ్చివాడట—యలువంటి వేమీ యెరగకట— అయితే చెరుసహవాసాలుచేసి చెడిపోయాడట”

“అందరూ అలాగే అంటారు, మా అబ్బాయి మంచివాడే కానీ, ఆ తుంటరివెధవలతో తిరిగి వాడియవోయాడనే అంటారు” అని తిరిగి సూరమ్మ పలికిన మీదట—

“అలా అనకపోతే మా అబ్బాయి ఒట్టి చవట అని ఏ తల్లి దగ్గరకూ అనరు” అని సరసయ్య అన్నాడు.

‘అయితే బుధవారం గోసుగుపోతాడన్నమాట’

‘తీసు కడతా నని రాశాడుకూ! తీసు కడతాడు’

‘వావో! మళ్లీ నా తల్లి ఆ నరకకూసుండా పడిపోతుంది.’ అని నూమ్మ విచారంతో అంది.

‘ఇంక దాని జినితమే అన్నా. దానికి మన మేం చెయ్యగలం’

‘ఇచ్చాళి దాని కో రెండు చీరలూ—అల్లుడిగారి కో జామారూ తీసుకురండి.’

‘తీసుకొస్తాను.’ అంటూ సరసయ్య అక్క-ష్టించి అవతలి కళ్ళి పోయాడు.

‘అమ్మానూ! రాత్రిళ్ళి యింట్లో ఉండజేమిటి?’

‘ఉండరు.’

‘ఉండ కక్కడికి పోయాంటాడు?’

‘ఆ దిక్కుమాల రాజమండ్రిసిండా బొగంముండు లేకదూ!—’

‘ఇంట్లో పెళ్ళి ముండగా అ దేం తెగులు?’

‘అస లాయచీ నాకూ పడదన్నా?’

‘వో! ఎందుకు పడదే!’

‘అయిన్ని చూస్తేనే నా కనస్యం. ఎప్పుడూ ఆ రాగునూ— సిగరెట్లూను వెధవకంపు కొట్టుకొంటూ’

‘పోనీ ప్రేమయ్యింది చూస్తే ఏమైతూ మాస్తాడేమో చూడ కూడదూ?’

‘కూర్చించా లన్న ఉద్దేశమూ లేదు నాకు’

‘అలా సాదయిపోతూంటే చూస్తూ చూస్తూ ఊరుకుంటావా!’

‘ఎవరి కర్మం వారిది. నే నేం చెయ్యను?’

‘అంత బరి తెగించిపోతే ఏం చెప్పగలం!’

‘అందుకునే నిన్ను చెప్ప మన్ని నేనడగ లేదు.’

‘అయినా కాకపోయినా—మెకితనమూ—మొండితనమూ నీకు కాస్త. దానికి సాయం ఒకరిమూట లక్ష్యపెట్టక పోవడము’

“పుట్టింటి కొస్తే ఈ సాదింపులూ—అత్తింటి కడితే చావు వెళ్ళులూ—బ్రతికిడం మహా కష్టమయిపోయింది. నాకు” అని రమణి విసుగ్గా అంది.

‘పోనీలేవే, నే మాట్లాడే మాట్లాడను—నీ మంచికి చెప్పిగా సాదించే అయితే ఎలా చచ్చేది?’

‘ఎలాగా చావొద్దు, బ్రతికే ఉండు.’

‘అత్తగారు లేదు కానీ—ఉంటే, ఇంకా ఎంత వినుక్కుందువో నే నా తల్లీ!’

రమణి మాట్లాడ లేదు.

“నీకు మీ ఆయనకీ పడకపోవడం మొందుకొచ్చింది?”

‘ఆ సంబంధం మొదటినుంచీ నా కిష్టంలేదుగనుక.’

‘దీనికి మోహనతోటి సంబంధం కారణమా’

‘అయి యుండవచ్చును.’

‘ఇంత కష్టమూ! ఎంత మొండితనమాధానం! ఆ యుండ విచ్చుట. ఆ ఉండడా లేమిటో మీ నాన్నగారు రానీ తెలుస్తుంది.’

‘తెలిసే దేమిట. నా కిష్టంలేని సంబంధం చేసి రానీ—నాన్నతో చెప్పినా వరే—మరిం తెవరితో చెప్పినా వరే!’

‘ఎవరితో చెబితే నీ కేం—చచ్చుచచ్చుచచ్చు—ఈ రెండు
సెలలోనే యింతలేని మాటలు నేర్చుకున్నావు కానీ—ఇంతకుముం
జెప్పడై నా ఇంత శోంపుందా!’

‘పరిస్థితులనుబట్టి మనుషులూ మారుతుంటారు.’

“చదువుకున్నందు కుూకే పోలేదు. అమ్మ నెదిరించ—మోగున్నీ
దూపించ—ఇంకేదూ!”

“మొగు డియిలేనో—మోగులేనో—రుగ్గా ఉంది
పోయిన తరువాత ఎవరైనా ఒకటే” అని దురుసుగా మార్చాడని
మొదలెట్టినది రమణి

ఇంతలో నరసయ్యగారు బాహులు—చీరలు—వట్టుకొని
వచ్చాడు

“చూళా రెండో ఈ విదిత్రం—

“ఏం విదిత్రమే—ఏమిటి” అని నరసయ్య అడిగాడు.

‘ఏమిటి అంటే? దీని కెవరి అడ్డుకూ లేకుండా పోయింది! అటు
మొగుడు లేఖలేదు—ఇటు మీ వెళ్ళా నా లేఖ అంతకంటే లేదు
కాస్తా—’

‘అవ్! ఆగు ఆక్కడితో జబ్బాలో అట్లుడైలా గుంది వస్తు
న్నాడు’ అని నరసయ్య అనగా—

‘రానివ్వండి. నంగతంతా కనుక్కుందాం’

“ఏమీ ఒద్దు బాగుండదు”

అంతలోకి క్రిష్ణమూర్తి జబ్బా డివచ్చి—

‘నమస్కారమండి మావయ్యగారూ’ అన్నాడు చిరునవ్వు
నవ్వుతూ—

‘రావోయి క్రిష్ణమూర్తి. రా లోపలికి రా’ అని వత్సతూ అట్లు
డిగి ఆహ్వానించి—మారుర్చి చూసి—

‘రమణా! నీళ్ళు తీసుకురామ్మా కాళ్ళు కడుక్కుందుకు’ అని నరసయ్యగా రనగానే రమణి నీళ్ళు తీసుకొని వచ్చి భర్త కందించింది.

‘అబ్బా ఏం విషయం. ఎంత శౌరవంగా నమస్కరించాడు’ ఎంత పెద్దమనిషిలా మాట్లాడుతున్నాడు! పెళ్ళాం నెవ్వడూ ఏమీ జననట్లు’ అని సూరమ్మగారు తనలో తానే ఆశ్చర్యపోయింది.

రమణికి తెలుసు అత సలానే సంచరిస్తా వని. అందుచేత ఆమె తేమీ ఆశ్చర్యం కలుగ లేదు.

ఆచక్క దాదాగుమ్మంలోంచి మోహరావు ఫుల్ సూటు వేసుకుని దిగుతుండగా కిష్టమూర్తి ఆతనికేసి ఒక్కమారు ఈర్ష్యగా జూచి—గుమ్మంలోలుపునగ్గర నిలుచున్న రమణివైపు మురోమారు తీక్షణంగా జూచి తన బూటకాలు చప్పుడుచేస్తూ లోపలకు నడిచి పోయాడు.

అతను మంగళవారం సాయంత్రం వచ్చాడు. బుధవారం ఉదయం వ్రయ్యాగనన్నా పోయినాడు. రమణి తన బట్టలు, ఎగైరాలు వద్ద తూచి, తను చదువుకున్న రోజులనాటి అలమారుకూడ ఓనూటు తెరచి ఏ వేవో సామానులు సర్దుతుంది. ఇంతలో ఆమె చూడకం దానే ఒక ఫోటో అలమారులోనుంచి పడిపోయింది. ఆ ఫోటో చేరువలో నున్న మూర్తి తీసి తన కోటుకేబుల్ పైట్టాడు. రమణి ఇ దేమీ గుర్తించలేదు. ఆ ఫోటోలోనున్న వ్యక్తి—తాను నిన్న వస్తూయున్న వ్యక్తి ఒకరే నని మూర్తి గ్రహించుకున్నాడు. అసూయతో ఆ ఫోటోకేసి తీక్షణంగా జూచాడు. బండి తీసుకొచ్చాడు.

‘ఎస్తానండి మావయ్యగారూ’

“బండి తీసుకొచ్చేవా వేమిటోయ్ అప్పుడేను’

“తీసుకొచ్చానండి” అని మూర్తి చెప్పగా — ఉంపబట్టలేక సూరమ్మ—

“ఏమిటోయ్! క్రిష్ణమూర్తి! నువ్వు పిల్లని మధ్యమధ్య కొడుకుంటావు లేమిటి అని నిర్భయంగా అడిగింది.

“అబ్బేబ్బే! లేదండీ” అని క్రిష్ణమూర్తి నెమ్మదిగా అన్నాడు.

‘ఏం లేదో ఏమిటో కుర్రపిల్ల—’ అని అంది.

‘అతనికి పోటీ దేమిటి కాగిందానే చూస్తాడు’ అని నరసయ్య చెప్పాడు.

“ఒస్తావ్వండి” అంటూ మూర్తి రమణి కేసి చూసి—

‘జం చెక్కు’ అన్నాడు.

“ఒస్తానే అమ్మా—ఒస్తా నాన్నా” అంటూ రమణి అంటుండేది. క్రిష్ణమూర్తి బండి ఎక్కాడు.

“నెల్లెరండి నాయనా” అని అంటుండగానే బండి బయట పడింది.

‘పిల్లని పట్టుకుని చావగొడుతూ—అబ్బేబ్బే ఏమీ ఎరగదండీ అని ఎంతెక్కిరిస్తూ సమాధానం చెప్పాడు. పచ్చి అబద్ధాలతో రన్ను మాటలు అతనికంటే చాలా మంచివే”

అని సూరమ్మ అంటూ, నరసయ్యతో బాటు లొనికి పోయింది రైలుబండ్రి సాగిపోతోంది బిడ్డిమీదనుంచి రమణి అతన్ని మాట్లాడ గంలేదు. అరిచి ఫాటో తీసుకుంది తీసి ఆ ఫాటో చూస్తున్నాడు. రమణి అనిగూడ చూడలేదు. రమణి కేసి చూచాడు తీక్షణంగా—

‘ఇదుగో! ఏయ్! ఇలా చూడు—’ అన్నాడు రమణితో.

‘ఏమండీ’

‘ఏమిటా విసుగు’

“ఆ పిల్లపడ మేమిటి?”

“ఏ మని పిలువాలి”

‘ఆ అలమారులో ప్రేత్యేకం నా సామానులేదు. మారమ్మకృత
కాలాకు సామాను కూడా ఉన్నాయి.’

‘అయితే నువ్వు చీర లాగుతూవ్వు. పండుకు పజాలి?’

‘ఏమో! ఎప్పుడు పడిందో నాకు తెలియదు. పడిందో లేదో
కూడా నాకు తెలియదు.’

‘అయితే ఈ భూమి మీ తమ్ముడి పుస్తకాలలోనిదేగాని
రాగానవపుగదా’

“చూడండి ఎలా చెప్పగలను”

‘హు! రంకు నేర్చినమ్మ బొంక నేర్చిన దన్నట్లు. ఎన్ని అబద్ధా
లయినా జరిగిపోతూ ఉన్నాయి’

‘ఎన్ని చెప్పినా మీకు అందనులేండి.’

“వటవే! అనవసరంగా పేలుకున్నావు” అతను గొప్పించి పలికాడు
ఆమె మాట్లాడి లేదు;

“అయితే నువ్వీ యువకుని ప్రేమించలే దన్నమాట’

“ఇప్పుడు ప్రేమించడం లేదు”

‘ఒకప్పుడు ప్రేమించా నన్నమాట’

‘చాలాకాలం క్రిందట ప్రేమించి ఉండవచ్చు’

‘ఛీ కులటా యెంత తెగించి సమాధాన మిచ్చావు’

‘ఎంత కులటా నైనా మీ’ అని ఎంతో వేగం
తంట్లో ఆమె చెప్పింది—

“ఫట్” మని తగిలింది దొకలెంపకాయ. ఆమె ఎంతమాత్రం
చెప్ప చెదర లేదు. ఆమె నునుచెప్పింది ఎక్కడా కనిపించింది. కొట్టి
నందు కాతడు పక్కాత్తావము నొందనూలేదు.

“ఇప్పుడయినా నే నడిపివాళికి నరియైన సమాధానము
లిస్తాను.”

“నే నివ్వడూ సరియైన సమాధానాలే ఉన్నాయిను. అర్థం చేసుకోలేకపోతే అది నా తప్పు కాదు.”

“ఊ—అక్కడితో ఆపుచెయ్యి” అని కాసింది తిరిగి ఈ విధంగా ప్రశ్నించాడు.

‘నున పెండ్లయి ఎంత కాలమైందో నీకు తెలుసా?’

‘నాలుగు మాసాలు’

‘నాలుగు మాసాలలో నువ్వు నా కోరికనాడైనా భార్యలా ప్రవర్తించావా?’

“లేకపోవచ్చు”

‘నచ్చు—చచ్చు—అనకు సరిగ్గా టక్క సనిమాధానంచెప్పాలి’

‘ఒక్క ఊణంకూడా ప్రవర్తించలేదు.’

“కారణం?”

‘ఊహించుకోండి’

‘ను వ్యా మోహముని మోహించావనుకుంటాను.’

“అటువంటి దివ్వులు లేదు.”

“ఒకప్పుడు మందే దన్ను మాలేగా”

“ఆ నంగ తన్నిటికంటే ముందుగ అంగీకరించా”

‘భేష్! మరిచిపోయా—అయితే నే కురూపినా?’

“అలా అనడాని కవకాశము లేదు”

“సమాభాష్! ప్రేమించినా ప్రేమించకపోయినా ఆమాట ఒప్పుకున్నావు. అయితే నువ్వు నన్నెందుకు ప్రేమించడము లేదు?”

‘కారణం మీకే తెలిసుండాని.’

‘ఊమిస్తావా? నా కంఠ తెలివి లేదు. సెల విప్పించు.’

‘అంగుబోతుల నే స్త్రీ కూడా ప్రేమించదు.’

‘ను వ్యే న్నన్నా ఏది ఊరుకుంటున్నా—ఆ మాట మాత్రం అంటే ఊరుకోను. నువ్వు ప్రేమించకపోతే నీ కర్మం. అందుకు నేనేమీ అనను. నన్ను రాజమండ్రి—రాజమండ్రి అంతా ప్రేమిస్తుంది.’

“రాజమండ్రి అంతా అంటే రాజమండ్రిలో ఉండే కులట లండరూ” అని మీ భావమా?

‘ఛీ గాడిదీ! నువ్వు కూటపు గాని అండరూ కులటలు గారు’

“ఎల్లాగైనా భయం లేదు.”

“ఆహా! సతీమణి భర్త ఆజ్ఞ లన్ని శిరసా వహిస్తున్నావు. తనీ మని సమాధానం చెప్పమంటే అలాగే చెబుతున్నావు. కానీ, ఇలా ఎంతకాలం చెప్పగలవు? మీ మామయ్య బ్రతికి ఉన్నంతకాలం— తరచాత మీ పుట్టి ల్లుండనే ఉంది”

‘అంతవరకూకూడ అవసరము లేదేమో’

‘అయ్యో! ఎంతనూట? తప్పకుండా కావాలి—నువ్వు నన్నందుకు ప్రేమించడం లేదా?’

‘చెప్పాగా! మీరు త్రాగుతారు.’

‘మానేస్తే ప్రేమిస్తా వన్నమాట’

“మీరు మానెయ్యనూ లేరు—”

‘నువ్వు ప్రేమించనూ లేవు. అంతేకదా?— సహాభాష్! షమ్— అందుకునే—త్రాగేవారిని ప్రేమించ నని సమాధానం చెప్పిఉంటావ్. ఇంతలో గోదావరినేపనులో బండి ఆగింది.

‘రమణీ! రమణీ!!—నీ సమాధానా లెంతైనా బాగున్నాయి. బండి దిగు—కాని, ఒక్కటి చెప్పేస్తున్నా. నువ్వు నా భార్యవు కాదు— నేను నీ భర్తను కాను. మ నిద్దరికీ మా ముసలాడే లాంటి తెలిసిందా? ఊ!—ఊ! మరోవిషయం! ఆ మోహన్ గాడ్సీ తీసుకొచ్చి ఇంట్లో పెట్టుకుంటానన్నా నా ఆటంకం లేదు.’ అంటూ ఇంటి ముఖంగా జట్కామీర సాగిపోయా రిరువురు

‘రమణా! అమ్మా—కాసిని మంచినీళ్ళు తేబ్బి పెడుమా’ అని బ్వారంతో పడుకున్న కామేశ్వరరావు అడుగ్గానే రమణ మంచినీళ్ళు తీసుకెళ్ళి యిచ్చింది.

ఆయన మంచినీళ్ళు తాగి

ఇంతకాలంనుంచీ కోర్కెగుమన్నాగా పనిచేస్తాడు. నామ్మ కూడ పట్టి యిల్లు కట్టాను. ఆ నెకరాల బొలము కొన్నాను. వేరుప్రత్తిలున్న గుటుంబం. ఈమూర్ఖునివల్ల చెడిపోతేరకం ఇంకా ముందుముందు మరి చెడుతుంది. ఒట్టిచపట, తండ్రిని కొట్టా—భార్యను కొట్టా—ఇలాంటి వాళ్ళకు కాళ్ళ కట్టె ఉంటామా! అనుభవస్థానం అని అంటుంటే రమణి—

‘పడుకుందురూ మావయ్యా—అప్పుడే తొమ్మిది దింటింది.’

‘అమ్మాయీ—రమణా—వా! సింకా రం లేదుకదా—ఉసూ! రాను. వాడికి నాలుగైతే కానీ దక్కకుండా జేస్తాను. కాగితమూ కలము ఇలా తీసుకురా రమణా’ అన్నాడు.

రమణ కాగితమూ కలము అతని కిందించింది.

‘రమణా—దగ్గర దగ్గర డబ్బెయేళ్ళ వయసుందా నాకు. ఇప్పుడే మలేరియాజ్వరం వచ్చింది. ఇక నాకు బ్రతుకుపై ఆశలేదు.’

‘ఇప్పుడంటువంటి మాట లెందుకుతెలిసి—’

‘లేవ్వడమాటలు కావు. ఎంతకాలమని బ్రతుకుతాను? ఉ ఉ!’ అంటూ వున్నకం ఒత్తువుంటి వ్రాయడం మొదలుపెట్టాడు.

నా స్వార్జితం ఆరు నెకరాల భూమి పెనుగొండవద్దగల—రాజమండ్రి దానవాయిపేటలోని డాబా నాకోడలు రమణకి సర్వహక్కుల లోనూ యిచ్చివేస్తున్నా.

పేరుగల కటుంబములో జన్మించి దుర్వ్యవసాల కలవరుచుకొన్న నా కుమారుడు క్రిష్ణమూర్తికి నా స్వార్జితముపై ఏ విధమైన అధికారమున్ను లేదు. నా పితౌర్జితం నాలుగు గోరాలు అతనికి ఇంకొకటూ ఈ ఏర్పాటు చేయకముందు.

ఇట్లు.

పాఠశాల కానుకలవారు.

అది పిలుచుచూ వ్రాసి రమణి చేతిలో పెట్టాడు. భద్రవరుఁడవలసిందని హెచ్చరించాడు. రమణి అవిధంగానే ఆ ఉత్తరం వచ్చింది. కెండవప్రతి అతని శిలకింద ఉంచుకున్నాడు.

‘రెండురోజులనుంచి కంటికి నుపించడం మానేశాను. ఇలా ఎలా తిరుగుతున్నాడు’ అని ఆయన అంటుండగానే చూర్చి లోనికి ప్రవేశించాడు.

“ఏమో కెండురోజులనుంచి రావలెం మానేశావేం”

“కారణం చెప్పి లెక్క పెట్టండి గానీ ఇప్పుడే మరీ దివోయా”

“మరిచిపోయినదాని ప్రశ్నలం చెబితే” అని తన చేతిలోని కాగితం అతని కింటించాడు.

శైలవారింది. చుట్టుప్రక్కలవారందరూ చూగారు.

‘పెద్దవాడు సుర్యాదస్సుడు చనిపోయాడు’ అనుకున్నారు. అతని మరణానంతరాన్ని జరుగజేసి నవన్నీ యాధావిధిగా జరిగాయి. కొత్తూరునుంచి సరియ్యగారుకూడా వచ్చారు. ఆ వదిరోజులూ రాజమండ్రిలో ఉండి తిరిగి వారికి వెళ్ళిపోయారు.

క్రిష్ణమూర్తి తిరిగి యధాపకారంగా ప్రవర్తించడము మొదలుపెట్టాడు. అది శిశువరూ అడ్డులేదు. బ్రాగ్మీబుద్ధులు అట్టేకొరూడా ప్రవేశించాయి. త్రాగుడు మితిమీరిపోయింది. జూదానికి అడ్డులేక పోయింది. తనకు రాసిచ్చిన నాలుగు గోరాలభూమి ఎదురేలయాపాయల

కమ్మినేశాడు. వారాని కొక్కరోజయినా యింటికి రావడము మాని వేశాడు.

ఒకరోజు రాత్రి సుమారు తొమ్మిదింటి కిల్లు చేసుకున్నాడు. "ఏయ్" అని కేక వేశాడు రమణిని. తలుపు తెరిచింది. పులిలా లోనికి వ్రేవేళించాడు.

"ఏదీ కొంచెం బాగ్గిందీ పొయ్యి అంటూ చేతిలోని గ్లాసు ద్రామరుమీద ఉంచాడు. ఆ ద్రామరుమీదనే రెండు బాగ్గిందీబుడ్లు పున్నాయి.

గ్లాసు బల్లమీద పెట్టలేనస్థితిలో ఉండికూడా—కుర్చీలో కూర్చో లేని మైకంతో వుండికూడా—ఏం మాట్లాడుతున్నాడో తనకే అర్థంగాని స్థితిలో వుండికూడా బాగ్గిందీ. బాగ్గిందీ అని కూస్తున్నాడు అని రమణి ఆశ్చర్యపోయింది.

'ఏమిటే లోచిస్తున్నావు. బాగ్గిందీ పొయ్యిమన్నా వినిపించ లేదూ...ఎలా పొయ్యి—'

'భోదనం చెయ్యరూ' అని రమణి అంటుంటే—

'ఉవ్..ఏమిటే అంటున్నావు. భోదనమా! . నే అడిగిన దేమిటి - నువ్వనే దేమిటి'

• "భోదనం చేస్తారా"

'ఓనీ నీ - భోదనగా - అంటే అన్నంకదూ - ఊ, తీసుకురా అకులో పెట్టి కుబల్లమీద తింటా.' అంటుంటే భోదనం తీసుకుని రావడాని కామి లోనికి పోతుంటే—

'నాన్ సెన్స్-ముందు బ్రాండిపోసి మరీ అన్నంపెట్టు గ్లాసునీళ్ళూ లేండే అన్నం పెడతారటే—

"రెండూ తీసుకొస్తానండి"

‘అలాక్కాదు. నేను మందిసీరు త్రాగను. అందుచేత బాగ్మి
త్రాగుతా’ అని ఆత నంట ఇవ్వకపోతే త్రాగుడు మైకమొడ రెన్న
డేమో అన్న భయంకొద్దీ బాగ్మిస్తానులో పోసింది వణికే చేత్తో.

‘శెబాష్ - నువ్వే పత్తివరంట - బలే పరివ్రతవే - మొగుడికి
బాగ్మి పట్టిస్తావా! త్రాగొద్దని చెప్పావ్వా’ అని ఆతను మైకంలో
పేలుతూంటే—

‘మీరే—కదండీ—పొయ్యి—మన్నారు’ అని ఒణికే కంఠంతో
రమణి అంటే—

‘పొయ్యిమంటే—పోసెయ్యడమే! ఒద్దు-తప్పు - అని చెప్ప
ఖరేమా?—’

“పొయ్యికి పోతే మీరే కొడతారుగదండీ!”

“నాన్ సెన్ను! నువ్వు ఒట్టి దొంగముండవే!—ఎత్తులు నేర్చిన
నెరజాణవి”

“మీరు ఎవరితో తిరుగుతున్నారో వాళ్ళు నెరజాణలు, నేను—
అని విసుగు కలిగి పలుకుతూంటే—”

“అసి నీ దుంప లేగా! ఎదురుచెబుతున్నావ్! భర్తని గౌరవ
ముండొద్దుటే!—ఇత నిర్లక్ష్యమా!” అని ఆతను తీక్షణంగా అంటే.

‘ఇంతకీ మీరు భోజనం చేస్తారా!—చెయ్యారా!’ అని ఆమె
కూడా తీక్షణంగానే అంది.

ఆత డామెను కొట్టా అని లేచాడు. కాని, త్రాగుడు మైకంలో
కుర్చీ కాలితో తన్నేసి—ఆతను ముందుకు పడిపోయాడు, కుర్చీ అతనికి
తగిలింది. నుదుటనుంచి రక్తంకారింది. ఒళ్ళు తెలియకుండా కూలి
పోయాడు.

నాలుగురోజులయింది దెబ్బ బాగా నయమైంది.

‘ఇదుగో! ఏయ్!—ఇలా చూడు! ఓ వంద రూపాయలుకావాలి’

‘మీ తాతాకు డబ్బేమీ లేదు?’

‘ఈ యిల్లు నాది. యిందులో ఉన్న సామాను నాది. నా తాతాకు డబ్బేమీ లేవు.’

‘అవును. మీ తాతాకు డబ్బేమీ లేదు.’

“వటప్”

“అనవసరం”

‘అనవసరం. ఈ పీలునాచుల చదవండి’

అది ఆరితు సాక్ష్యంగా చెప్పాడు.

‘అయితే నా తాతాకు డబ్బేమీ లేదన్నమాట’

‘అన్నమాటే’

‘నువ్వేమీ ఇవ్వనక్కర్లే!’

‘ఏమాన్కినూ బాధలేదు’

‘అల్లా గంతు వీలుకాదు.’

‘పీలు లేకపోవడం నేమిట? నే నివ్వాలి’

‘ఎందు కియ్యాలి?’

“ఎందు కివ్వాలి?”

“నా ఖర్చు!”

“స్వయంశ్రేయ ఖర్చుగాదు. తాగిగుడుకా?— ముండలకా?—

నే దేనికి ఇవ్వను” అని ఖచ్చితంగా సప్పడంతో.

“నా ఉద్యోగం పోయి దుబ్బి— నిర్వాధాయడం నేనేనా!—

అపహ్వానం నలేటి కానీ! నువ్వే రమ్మ!” అంటూ నాక చెప్పి బయటికి వెళ్లిపోయాడు.

“ఫీ మూర్ఖుడు తను తాగిగుడుకి నన్ను డబ్బుమగుతాడా!—

తుచ్చుడు. న నేనీం చేస్తా? సర్వం నది పక్షిభల మనుభవిస్తాడు.

ఇలాంటి తాగిగుడుతు లెంతకాలం బ్రతుకుతాడు? వీడు నాకు భర్తా! నేను భార్యనా!” అనుకుని రమ్మ.

అది ఏ బిచ్చయ్యకపోతే ఆగిపోతుందా! చింతామణి—నా చింతామణి బ్రతికి బాగుండాలిగాను; దీని తే క్కే మిటికి ఆ ముసలాడు చస్తూ చస్తూ—ఇలాంటి పని జేస్తా దేమిటి?—కానీ, ఏమి జరుగలని ఉందో అలా జరుగుతుంది. అని అనుకుంటూ మూర్ఖు చింతామణి ఇంటికి నడచిపోయాడు.

‘మణి! మణి! నీ చింతామణి!’

‘ఎవరది!’

“కృష్ణుని” అని మూర్ఖు చింతామణి బోంబల ఉన్న రసికుడు మిద్దక్కామని చింతామణికి తెలియజేసినా బానే వచ్చి నూర్చివి ఆహ్వానించింది. మూర్ఖు చింతామణికి తెలియకపోయినా తాము కేసరివిరము ప్రజే శించాము.

“ఈ ఏ బిచ్చమిటి వా ఛి!” అని అనుకుంటున్న మృదువుగా రాస్తూ—

“మూర్ఖు మి త్తొక్క పులుడు బుల్లలో కూర్చోబోయి పడి పోయాడు ఇప్పుడు తిరిగింది!”

‘గట్టిగా తగిలించుకున్నావు!’

‘వీణినిండు ఇటువంటి దుష్టులు ముక్కునకు పెట్టుకోకు నాకు’ అని అతను సోస్తూగా మూర్ఖుని చెప్పిన

‘నడంగా పూరు ఉక్కుగుంటు’ అని అనుకుంటున్నాడు.

‘తేనెపాతే నీకు తూగిఉ మూగిఉ!’

‘రండు ఒక్క కాసు వేసుకొనిపోరా!’ అంటూ అతని చేయి పట్టుకుని కుర్చీదగ్గరగా అగిరింది.

ఆ తీణంలో అతని ఆహ్వానం అని లేదు. అది సమయంలో అతనికి రమణి శ్లాఘక మొచ్చింది.

ఈ చింతామణికి అది నిజమేనని తెలుసుకున్న బాగా ఉంటుంది కాని—ఆమెకు మూర్ఖు పసికడు లేడు. దాని అంద మంతా అ దొక

రకమయినది. చింతామణిలో ఉండి చురుకులేనం లేదు. ఉండేమో నాకు తెలీదు. ఎప్పుడయినా ఒక్క ముద్దయినా ఇవ్వలేదు. సరేలే అదంతా ఎందుకు' అని ఆత డాలోచిస్తూంటే—

‘పియా—ఏమి డాలోచిస్తున్నారు?’ అంది ఆతని తల నిమిరుతూ.

‘ఏ ముంది?—ఏమీ లేదు’

‘అడగడం మరచిపోయా—’

‘ఏమి టది అనుగూ—ఆలస్య మెందుకూ’

‘ఏందుకులెస్తూ—మీకు కోప మొస్తుంది’ అని అంటూ ఆతని చొక్కాబొత్తాలు సర్దుతూ అంది.

‘నా కెప్పుడయినా నీ మీద కోప మొచ్చిందా! చెప్పు. మణి’ అంటూనే ఆమె—

“మీ రీ వేళ నూటెసుకోలే చేం!”

“ఓన్! యిదా ఈమాత్రంలో కోప మెందుకూ!”

“ఎందు కేసుకోలేదూ”

‘కొంచెం సుస్తీగా ఉండి వేసుకోలేదు’

“అబ్బా సుస్తీచేసిందా!” అంది ఆతనిచేయి చూస్తూ—

‘అవునులే కానీ—కొంచెం గ్లాసులో పో సియ్య’

“అదే డెప్పా లనుకున్నాను మరిచిపోయా!”

‘ఏమి టదీ?’

‘ఈవాళ బ్యాండ్ అయిపోయింది. తెప్పించాలి’

‘ఊ! తెప్పించూ’

‘డబ్బు కావొద్దూ?’

‘ఈవాళ లేదు మణి! రే పో ఎకరం భూమి పొడాలి.”

“అ! మీ పేరిట ఉన్న భూ మంతా ఆమ్మేశారటగాదూ!”

“అవును. అమ్మేశా!”

“అయితే లేవు మళ్ళీ భూమి ఎల్లా అమ్ముతారు.”

“నా భార్యకు టోపీ వేయాలి” అన్నాను. చేతులు నలుపు కంటూ ఆమెముఖంలోకి దీనముగా చూస్తూ—

‘మీ తరముగాదు’

‘ఏమిటి’

‘మీ భార్య అసాధ్యురాలని మీరే ఓసారి చెప్పారుగా’

‘ఎలాగయినా ప్రియత్నంవాలి’

‘అంతేగానీ ప్రస్తుత మేమీ లాభంలేదన్నమాట’ అని ఆమె తీక్షణంగా అడుగు తే—

“ఏం చెయ్యను మణి! ఉన్నదంతా బ్యాండ్ చేయాలి నీకూ ఖర్చుచేశాను.”

“ఏమిటి నాకోసం ఖర్చుచేశారా? చాలైంది! డబ్బివ్వలేనివారు ఇక్కడ కందుకూ! నీకవండ! అని ఖచ్చితంగా చెప్పేసరికి మూర్తి డంగైపోయాను. ఆతనిముఖం వెలవెలబోయింది.

‘నామీద యింత నిర్దయా మణి! అని అతను చాలా దీనంగా అన్నాడు.

‘నిర్దయ కిందులో నీ జేసిన దేముందీమా అమ్మ విందంటే ఊరుకోదు—డబ్బులేనివా రీయింట్లోకి ప్రవేశించకూడదు’

‘నామీద ఎంతో ప్రేమఉందని చెప్పేదానవుకూ మణి! ఇం తలోనే యిలా మారిపోయావా’

‘మొన్నటివరకూ నూల్లూ బూట్లూ వేసుకుని డబ్బు వెదజల్లిన మీరిలా మారడముచేత నేనుకూడా యిలా మారవలసివచ్చింది.

“అయితే యింతకాలంనుంచి నా డబ్బును ప్రేమించావా నీవు అని ఆశ్చర్య విషయానికొస్తే తీక్షణంగా అడిగాడు

చాల పొరబడుతున్నారు. నేనేకాదు. ఏవేళ్ళాయినానరే ధనమునేగాని వ్యక్తులను ప్రేమించదని నిక్కమామూలముగా చెప్పింది.

“మణీ! నువ్వు నన్నిలా అవమానించి పొమ్మనడాని కధికారం లేదు.”

ఆమె వ్యంగ్య నవ్వింది. ఆరేని కోపం ప్రబల్మింది. ఎక్కువట పటా కొరికాడు.

నాయకీ ఈ శ్రీకృష్ణమూర్తిని నాకు ఇచ్చి అవమానే లభించు కోపం పట్టలేక రెండు రెండుగాయలు పొట్టాడు.

‘అ! దుష్టుడా!—అమ్మా!—లోకనాయకీ!—పరశురాం—మీరందరూ మూరందీ! అంటూంటగానే మిద్దెమీననున్న యువకుడు.

క్రింద కుడి మొలనున్న బొటానీ మూర్తిహృదకు కలియబడ్డాడు. మూర్తి ఆబొటానీ ఆయువకున్న ఒక పోటులో చంపి—చింతామణిని మరియొక పోటు పోడిచి గొడు మొలలో చూర్చి ఆయువకునిదీ పరారయ్యాడు.

‘హత్య—హత్య—చింతామణిని హత్యచేశాడు—’ అని ఆ వేళ్ళ వాడంతా ప్రతిధ్వనించింది.

చీకటితెరలలోనుంచి మూర్తి తిప్పుగా ఇంటికీ చేరుకున్నాడు. ఆరేని ముఖం కండా రక్తం. చేతులనిండా రక్తం. బట్టలనిండా రక్తం. ఇంది రమణీ ఆరేనిని చూడగానే బణిపోయింది.

“ఏయ్! రమణీ! ఇలా చూడు. రెండుబూనీలు చేశాను. ఇప్పుడు వెజవాడబండ్లకీ పావుగంట బయలుమంది. అక్కడ్నించి నైజామ్ వారి పోహా.. నీ దగ్గర వున్న వెయ్యి రూవాయల సగలూ మివ్వాలి.”

“నే నివ్వను” అని ఆమె ధైర్యంచేసి చెప్పింది.

‘ఇచ్చినానరే చచ్చినానరే మూడోపాణం’ అని గర్జనమూడికి వచ్చాడు.

‘వీమైనానలే నేనియ్యనని ఏదో చెప్పబోతుంటే—

‘ఇదిగో యియ్యవూ-ఊ-’ అని గర్జిస్తూ కైబారు జూమెను.

ఆమె అది చూచి కెవ్వమని కోరేసి వేల కొరికిపోయింది.

అంత పెంటిమీద వస్తువులన్నిటినికొని యింటిలోనున్న రూపాయలు కేబుల్లోవేసుకొని రెండవ గుండు గుమ్మందాటపోయే లోపల—

వెనుకనుంచి Hands up - Hands up అని శోకలు వినిపించాయి. అంతలోనే

‘థక్-థక్-థక్’ మని రివోల్వరు కాల్పులుపనిపించాయి. మూర్తి శరీరం వోడ్డులూపి నాటిపోయింది.

సలుగురూ మూగారు. నాలుగునిధాలూ మూలనాడారు. ఆ శవాన్నికూడా అదరించేవారు లేకపోయారు.

రమణ పుట్టి టికి వచ్చింది.

‘ఏ నే గమనం పెరిగిందిగా వచ్చేవేయి!’ అని సూరమ్మగా రనగానే—

‘ఏ ముందే అమ్మా—అంతా అయిపోయింది.’

‘ఏ సమ్మగానీ ముంట్లోంచి వెళ్ళిపోమ్మగానా లేక పెరిగింది నీవే చెక్కచచ్చేవా’

చి.చి.చిచ్చు-పో-పోయానే అని అతికష్టంగా చెప్పి గొల్లుమింది.

సూరమ్మ మరింత గట్టిగా ఏడ్చింది. నరనయ్యగారుకూడా అదే నమయాని కింటి వచ్చాడు. ఇంటిచుట్టూ సలుగురూ మూగారు. ఇంట్లో అంతా ఏమిస్తుంటే—నరనయ్య కారణం తెలుసుకోవాలని అలోచించి—

‘ఎందుకే రమణ—’

‘మీ అల్లుడు—’

అంతకు చాలానేటిక్రితం ఊరిడిల్లిన రమణ—

‘మరణించారు’ అని చావుకబురు చల్లగా జూరేసింది.

‘అ! చనిపోయాడా!—ఎవ్వరు?—ఎందుకు?—ఎలాగ?—’
 ‘నిన్న రాత్రి ఎదిరితి ఇద్దరినీ కూనీచేస్తే—పోలీసు లాయనను
 కాల్చివేశారు.’

‘ఘానీ!—ఘానీ! అ! ఘానీచేళాడా!—ఆతనే!—’ అని సూరమ్మ.
 “అని ఘానీచేళాడని స్థూరణ కాండే ఎందుకు కాల్చారు.”
 అని నరసయ్య అడిగాడు.

“బోగంవాన్ని—బోగంగానితో ఉన్న ఓ తెలగా యువకుణ్ణి
 ఘానీచేసి నచ్చారు రక్షణలో తడిసిన బట్టలతో—”

“నన్ను నగలన్నీ యమ్మన్నాడు—ఒక నల్లపూసెక్కుకూడా
 లాభం లే దని తెలింది చెప్పాను. పొడస్తా యివ్వకపోతే అని—”

క తి చూపగానే ఒళ్ళు తెలియకుండా పడిపోయాను. నానగలూ
 యింకా యింట్లోఉన్న ధబ్బునట్టకుని పారిపోతుంటే పోలీసులు తక్షణం
 రూలుప్రకారం కాల్చిపాగేశారు.’

౨

‘ఏరా బాబూ!—నామాట విస్తూ!—తల్లినిరా!—’
 ‘ఒక్కడ వేరా!—వంశ ముండొద్దు నాయనా!’
 ‘ఎద్దే అమ్మా!—నా కిష్టం లేదు’ అని మోహన్ సమాధాన
 మిచ్చాడు.

‘వచ్చే నెలనుంచి రాజమండ్రిలో పోష్టుమేష్టరువు కాబో
 తున్నావు. పెళ్లి పెడాకులూ లేకుండా ఒక్క శివూ ఉంటావా!—
 బాగుందిరాబాబూ—’

‘మీరుకూడా అక్కడికే రండి. ఒకవిషయం—’
 ‘రేపు సానుంత్రం ఎవరినో ఒకరినీ పెళ్ళిచేసుకుంటా నని
 చెప్పేస్తా—మీ రింక అడ్డుపెట్టకూడదు.’

అని మోహన్ దాబా మీదికి పోయాడు. చేతిలో ఓ పుస్తకం వట్టకుని—వారి దాబాపక్కనే సరసయ్యగారి మేడ ఉందని చెప్పాను గదూ! మోహన్ ఏమి తోచక రిమణి కనిపిస్తే చాలు. తననువివాహ మాడమని కోరా లనుకున్నాడు

మేడమీద కిటికీగండా సంఖ్యశోభను రమణీయంగా చూస్తోంది. మనరమణి. మోహన్ ను ఆమె చూసింది' అరిన్ని చూడగానే హృదయం బ్రద్దలైపోతుండేది. చూడకుండా యుద్ధా లని ఎంత ప్రయత్నించినా అలా ఉండలేని పోయేది—అరిసికేసి దీక్షగా చూస్తుండేది.

మోహన్ ఆమెకేసి చూశాడు. పలకిరించా భనే నిశ్చయంతో కిటికీ చేరువలో కొచ్చాడు. అతే దామెకేసి చూడగానే దృష్టిని మరియొకవైపు మరల్చుకుంది రమణి.

అయినా మోహన్ నిరాశ కుండలేదు. అక్కడనే నిలుచుని ఆమె ముఖములోనికి చూస్తు—రమణి అని పిలిచాడు.

రమణి ఉలికిపడింది. కానీ ఆమె వినిపించుకొననట్లే ఊరుకుంది.

'రమణి' అని మరికొంచెం గట్టిగా పిలిచాడు. రమణి కొంచెము సిగ్గుపడుతూ అరిసికేసి చూసింది. కాని—

'రమణి' అని కొంచెం తగ్గుస్వరంలో తిరిగి పిలిచాడు.

"ఎందుకూ' అన్నట్లుగా ఆమె కళ్ళతో చూసింది.

'రమణి! నీతో మాట్లాడాలని ఉంది' అని ధైర్యంగా అన్నాడు.

'మాట్లాడటాని కేముంది' అని నెమ్మదిగా ప్రశ్నించింది.

'అలా గనకు నీతో చాలావిషయాలు మాట్లాడాల'

"మాట్లాడుతున్నావుగా—మాట్లాడు'

'ఇక్కడనుంచి మాట్లాడడంవల్ల లాభంలేదు. మీ యింటికి రావాలి.'

"మాయంటికా"

‘ఓను’

“రా” అని రమణి అనగానే చాలా నంతోపించాడు. మూడేసి నాలుగేసి మెట్లు ఒక్కొక్క అంగలో డాబా దిగాడు. నూరమ్మ వంట హడావుడిలో ఉంది. ఇంట్లో ఎవరూలేరు. ఆరేని కది మంచి అవకాశ ముడించింది. నాలుగేసి-ఏదేసిమెట్లు ఒక్కొక్క అంగచొప్పున నాలుగైదు అంగల్లో సరసయ్యగారిమేడ నెక్కాడు మోహన్.

రమణి లేచి ప్రక్కగా నిలబడింది.

‘రమణి! కూచో’ అంటూ మోహన్ ఆ కుర్చీ నామెకు దగ్గరగా నెట్టాడు. రమణి తల వంచుకుని కుర్చీలో కూర్చుంది. మోహన్ కూడా ఆ చేరువలోనే కుర్చీలో కూర్చున్నాడు.

‘నీ న్నొక్క విషయం కోరికానికి వచ్చాను.’

‘సన్ను కోరికానికి—నే నే మిస్వగలను’

‘సర్వమూ ఇవ్వగలవు’ అని అతడప్రయత్నంగా అన్నాడు.

‘మోహన్!—’ అంది.

రమణి అతని నలా పిలిచి సుమారు ఒక సంవత్సరము అంటుంది. అతని చెవులకు—హృదయానికి అపరిమితానందం కలిగింది.

‘రమణి!—ఏమిటో చెప్పబోయి మానేశా వేం?’

‘నా సర్వమూ ఇదివరకే ఒక రహస్యం.’

“అవును. ఇదివరకు నీ సర్వమూ అపహరించినది నేనే” అని అతడు ధీమాగా సమాధానం చెప్పాడు. ఆమాటకు ఆశ్చర్యపోయింది.

‘నీ భర్తకూ నీకూ ఎటువంటి సంబంధము లేదు. నీ నెవ్వడయినా స్వర్ణవల్లనయినా ఆనందింపజేశావా?—ఎప్పుడూ లేదు—వానికి మన ప్రేమసంబంధం కారణం. అలాంటప్పుడు అతడు నీ భర్త అని అనడానికికూడా అస్కారం లేదు.’ అని అతడు తీక్షణంగా సమాధానమిచ్చాడు. ముసుగులో గుడ్డలాట ఎందుకని అతడు స్పష్టంగా మనసులోది అనేశాడు.

‘అయితే నువ్వనే దేమిటి?’

‘నీవు-నీవు’ అత నేమో చెప్పా లనుకుంటున్నాడు గాని చెప్పలేకపోయాడు.

‘నీవు-నీవు అంటూన్న గేమిటోకూడా పూర్తిచెయ్యి’ అని ఆమె అంది.

మోహన్ ఆమెముఖంలోకి పరీక్షగాచూశాడు. ఆమెముఖంలో ఆతని కాశాశ్రేణులు కాన్పించాయి.

‘రమ్మ!—’

‘... ..’

‘నీవు నా భార్యవు’

‘అలా ఎన్నటికీ ఒప్పుకోను’

‘ఒప్పుకు తీరాలి’

‘నువ్వన్నంత మాత్రాని అలా బరగదు.’

బరుగుతుంది రమ్మ!—నేను నిన్ను పునర్జీవాహం చేసుకుంటాను. ఇదే నే జెప్పలేదని ముఖ్యవిషయం.

ఆమె గుడుడో చిరునవ్వు నవ్వింది,

‘సీకూ—రాకూ—తల్లిదండ్రులున్నారు—మన యిష్టానుసారం బరగడానికి వీలు లేదు.’

‘నే అంచరిని ఒప్పించగలను.’ అని అతను దైర్యంగా అంటు—

‘నా కొంతమాత్రము యిష్టంలేదు’

‘అ! రమ్మ!—నీంత కలిగివున్న మాట చెప్పావు—పడకలేండ్ల ప్రాయమునుంచీ వైధవ్య మనుభవిస్తావా!’

‘అనుభవించగలను.’

‘నే నీ బుటరిజవితం గడపలేను.’

‘ఎవరినైనా వివాహమాడు—’

“రేమణి నామాట విన్నా. నాకోర్కె తీర్చివూ. నాజీవితం నీ జీవితం గంగపాలు చెయ్యకు” అని ఆమె రెండుచేతులూ పట్టుకొని బ్రతిమాలాడు.

ఆమె మరియొక చిరునవ్వు నవ్వించి.

“రమణీ!—రమణ!” అని మోహన్ ఆమెను బ్రతిమాలుతుండగా మేడమీదకు చచ్చిన సూరమ్యకూడా నవ్వావుకోలేక పోయింది — నవ్వునూ లేక పోయింది. అందుచల్ల చవ్వుడు చెయ్యకుండా దిగిపోయింది. నామీద నయ లేదా—ప్రేమ లేదా.

‘లేదని ఎలా గనదు’ అని బోవలనుకుంటూన్న మాటను గభాలున పైకేనేసింది.

ఆటెడనందించు పట్టలేక ఆమెను కౌగలించి ముద్దపెడుతున్నాడు.

ఆ ముద్దల వారంతా మూపుశ్యాని చూశారు. ఒకరిముఖాలలో కోకరుచూచుకొన్నాడు.

‘రమణి మీ నాన్న గార్చి కూడా కి. క్కూడా రా’ అంటూ తీసుకెడుతున్నాడు. మరొకడూ చాటుగా తిప్పకున్నారు.

కాని మోహన్ చెల్లెలుమూర్తి,

చూశానులే! అంటూ రమణి చెయ్యిని పట్టుకులాగింది.

స మా ప్త ము.

